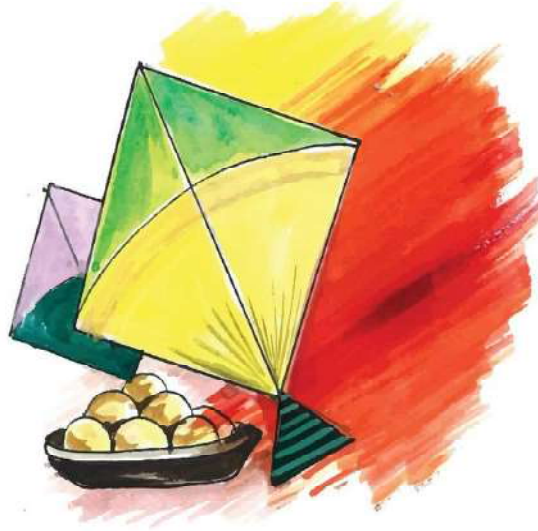

मूल्य १० रुपये

। जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी ।

मातृसेवा

वर्ष ५८ वे

२४ जानेवारी २०२४

अंक १

(१)

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (१)

मातृसेवा

कै. कमलाताई होस्पेट : संघसंस्थापिका
कै. प्रमिला दाणी : आद्य संपादिका

स्थायी समिती (२०२१-२०२८)

☐ डॉ. अरुणा बाभुळकर : अध्यक्ष	☐ डॉ. लता देशमुख : सचिव
☐ श्रीमती शीला राव : संपादिका	☐ श्रीमती ममता चिंचवडकर
☐ श्रीमती सुरेखा देवघरे	☐ सौ. यशःश्री वाघ
☐ श्रीमती शोभा पारळकर	☐ श्रीमती वनिता पाटील : आमंत्रक

अनुक्रमणिका

संपादकीय	- शीला राव	३
राष्ट्रीय पताका नमो नमो	- श्यामलाल गुप्त	४
अतिशय गंभीर चिंतनीय!	- सौ. अनघा लिमये	५
नववृद्धांच्या समस्या	- डॉ. मीना शेलगावकर	७
ससस.....	- साभार	१२
अकरा रुपयांचा चेक	- मंगेश मधुकर	१३
भिक्षापात्र बोधकथा	- साभार	१६
अडगळीच्या खोलीत गेलेले शब्द	- संकलन - शीला	१७
संत गाडगेबाबा	- कुंदा वाडेकर	२१
Old age time pass!	- संकलन - शोभा	१९
अजीब है ना	- सुनंदा कुळकर्णी	२४
शाखावृत्त		
मातृसेवासंघ	-	२५

कृपया नोंद घ्यावी, वार्षिक वर्गणी रु. २०० आहे लवकरात लवकर वर्गणी पाठवावी.

कार्यालय : मातृसेवा संघ, सीताबर्डी, नागपूर - १० फोन : २५२२३९३, २५२२२८७, २५२३५९६
Website : <http://www.mss.org.in> Email : matrusewa@yahoo.com

अंक मिळत नसल्यास जवळच्या पोस्ट ऑफिसमध्ये तक्रार करावी.

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (२)

संपादकीय

– शीला राव

ख्रिस्तापासून सुरू झालेल्या आपल्या जानेवारी २४ कालदर्शिकेच्या ह्या नवीन वर्षाच्या २०२४ साली आपणां सर्वांचे हार्दिक अभिनन्दन आणि सुखसमृद्धीसाठी अनेक हार्दिक शुभेच्छा !

आपल्या मासिकाचेही नवीन वर्ष ह्याबरोबरच सुरू होते. आपण आता आपल्या ५८ व्या वर्षात पदार्पण करित आहोत. आपले हे छोटुकले नियतकालिक आतापर्यंत सुरू आहे आणि त्याने अनेक बदल आणि स्थित्यंतरे बघितली आहेत. मी, शीला राव, याचे काम आता दोन वर्षे बघत आहे. माझ्या परीने मी हे जास्त मनोरंजक आणि माहितीपूर्ण करावयाचा प्रयत्न करित असते. त्याविषयी आपला प्रतिसाद आणि मत जर कळले तर अधिक बरे होईल.

ह्या अंकात 'नववृद्धांच्या समस्या' आणि 'अडगळीच्या खोलीत गेलेले शब्द' असे दोन लेख आपली सद्यःपरिस्थिती दाखविणारे आहेत. त्याबद्दल आपण सगळ्यांनी खरोखरच विचार करायला हवा!

आपण भव्य, सुंदर असे राममंदिर अयोध्येत निर्माण करित आहोत, त्याबद्दल आपल्या शासनाचे अभिनन्दन ! पण त्याबरोबरच आपल्या सामाजिक समस्या-परिहार आणि आपल्या मराठी भाषेची जपणूक देखील आपल्याला करता येईल तर किती बरे होईल. फक्त पाश्चात्य इंग्रजी भाषेची 'Vocabulary' वाढवून आणि त्यातील नवीन प्रचलित शब्दांचे ज्ञान संपादन करून चालणार नाही. आपली संस्कृती काय? आपले शब्द भंडार किती मोठे आणि समृद्ध आहे त्याची ओळखही आपण करायला नको का? आपले प्रसिद्ध लेखक साने गुरुजी, गो. नी. दांडेकर, व्यंकटेश माडगूळकर आणि इतर लोक कथा/लोक साहित्य लिहिणारे, ह्यांच्या लिखाणात असे अनेक सर्वसाधारण मराठी माणसाला माहित नसणारे, शब्द आहेत जे विसरायला नकोत असे वाटते. इंग्रजी मध्ये जसे Thesaurus उपलब्ध आहेत तसे मराठीत पर्यायवाची शब्दांचे ग्रंथ जास्त निर्माण व्हावेत ही सदिच्छा! म्हणजे माझ्यासारख्या व्यक्तींच्या ज्ञानात भर पडू शकेल.

या मकरसंक्रान्तीच्या महापर्वात धनधान्याची समृद्धी होऊन त्याने आपल्या राष्ट्राची भरभराट आणि सगळ्यांचे आरोग्य सुधारावे!

ध्यान-धारणा करितो आम्ही, (पवित्र) भास्कर तेजाची ।

त्या तेजाने प्रेरित राहो, बुद्धी आमुची कायमची ॥

(गायत्री मंत्र मराठीत)

राष्ट्रीय पताका नमो नमो।

श्यामलाल गुप्त

राष्ट्र गगन की दिव्य ज्योति राष्ट्रीय पताका नमो नमो।
भारत जननी के गौरव की अविचल शाखा नमो नमो।
कर में लेकर इसे सूरमा, कोटि-कोटि भारत संतान।
हँसते-हँसते मातृभूमि के चरणों पर होंगे बलिदान।
हो घोषित निर्भीक विश्व में तरल तिरंगा नवल निशान।
वीर हृदय हिल उठे मार लें भारतीय क्षण में मैदान।
हो नस-नस में व्याप्त चरित्र, सूरमा शिवा का नमो नमो।
राष्ट्र गगन की दिव्य-ज्योति राष्ट्रीय पताका नमो नमो ॥
उच्च हिमालय की चोटी पर जाकर इसे उड़ाएँगे।
विश्व-विजयिनी राष्ट्र-पताका, का गौरव फहराएँगे।
समरांगण में लाल लाड़ले लाखों बलि-बलि जाएँगे।
सबसे ऊँचा रहे, न इसको नीचे कभी झुकाएँगे।
गूँजे स्वर संसार सिंधु में स्वतंत्रता का नमो नमो।
भारत जननी के गौरव की अविचल शाखा नमो नमो।

अतिशय गंभीर चिंतनीय !

सौ. अनघा सलिल लिमये, सांगली

मला फक्त मज्जा हवीये (Today's Goal of Every Youth)

तुमच्या आयुष्याचं उद्दिष्ट काय आहे?

प्राचीन काळी ज्ञानप्राप्ती आणि परमार्थसाधना हे उदात्त उत्तर मिळत असे.
अर्वाचीन काळी प्रापंचिक सुख हे व्यवहारात बसेल इतपत उत्तर देत असत.
आत्ता काल-परवा पैसा, समाधान, शांती हे शब्द ऐकू यायचे.

हल्ली थेट विकेट पडते -

‘मला फक्त मज्जा करायचीये.’

विषय संपला.

मज्जा केलीच पाहिजे ही बळजबरी माणसं एकमेकांच्या ऊरावर पांघरू
लागलीयेत.

इथे मज्जा ही निवडीची गोष्ट राहिली नाहीये; ती निकड झालीये; केली
गेलीये. मज्जा कशी करायची हे निवडण्याचंही स्वातंत्र्य नाही; ती समाजातल्या
मॉडर्न शहाण्यांनी (!) आखून दिलेल्या पद्धतीनेच व्हायला हवी.

तशी ती नाही केली म्हणजे फालतू आहात तुम्ही, हे तुमच्या तोंडावर

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (४)

फेकून मारलं जातंय. म्हणजे पहा -

बर्थडे सेलिब्रेशन घरात? शी...

पार्टी नाही? शी...

फ्रायडे नाईट, आणि तू घरी आहेस? शी... पथेटिक...

तुम्ही घरी स्वयंपाक वगैरे करून खाता विकेंडला!? फारच बोरिंग

तू आजवर कधी पब मध्ये गेलीच नाहीस? काय काकूबाई आहेस गं...

वेलेन्टाईन डे; आणि नो रोजेस? शी, बोअर...

डेटवर चाललायस? आणि हातात नो गिफ्ट्स? So sad...

वीकेन्ड घरच्यांबरोबर? नो फ्रेंड्स? नो आऊटिंग? शी...

यात नफ्याची आर्थिक गणितं ठासून भरलेली आहेत. नव्वदच्या दशकात ग्लोबलायजेशन आपल्यावर येऊन आदळलं; आणि त्या नवश्रीमंतीच्या लाटेवर अनेकजणांनी विचार-विवेक गहाण टाकले.

तसे त्यांनी ते टाकावेत, जास्तीत जास्त मासे या भोगवादात सापडावेत, यासाठी (त्यातल्या त्यात, पाश्चात्य) कॉर्पोरेट कंपन्यांनी मार्केटिंगची जाळी मस्तपैकी सर्वदूर फेकली होतीच.

TV, सिनेमा, सततच्या जाहिरातींच्या भडिमाराने आमचा सुरेख ब्रेनवॉश केला.

न्युरोलिंग्विस्टिक प्रोग्रामिंग तंत्राच्या वापराने, ध्वनी व दृश्य या दोघांनी आमचे कान आणि डोळे स्वप्नांत गुंतवले. मध्यमवर्गीय काटकसरीने म्हातारपणाच्या चिंता सोडून आजचं बघा हा अमेरिकन मंत्र स्वीकारला. मग अचानक वाढदिवसाला निरांजनांच्या ओवाळणी backward झाल्या; वीस-पंचवीस हजारांचं हॉटेलवालं सेलिब्रेशन रीतीचं झालं.

सी. सी. डी.अन् बरिस्तामधल्या दोनशे रुपयाच्या कॉफ्या आम्हाला स्वस्त वाटू लागल्या.

'अनलिमिटेड बुफे' च्या नावाखाली बार्बेक्यूच्या भट्टीत पगार जाळून घेणं हे त्यात काय एवढं? असं झालं.

जीन्स पाचशेच्या पाच हजार झाल्या. पूर्वी कुत्रा कोणी ज्या कॉटनला विचारत नव्हतं, तेच कॉटन लिननच्या रूपात थेट स्टेटस सिम्बॉल बनलं.

एक दिवसाचं मराठी लग्न पाच दिवसांचं big fat पंजाबी वेडिंग झालं; घराच्या हॉलमधले साखरपुडे नि टिळे हे फाईव स्टारवाले इवेन्ट्स झाले.

मज्जा, आनंद, आपल्या आत निर्माण करायचा असतो म्हणताय? तुमची संस्कृती तसं सांगते? हड. चुलीत घाला तुमची संस्कृती. आमचं Grand Live life kingsize उधळणं घ्या. बायकोला सोन्या-चांदीतून बाहेर काढा; हिरे नि प्लेटिनम

मध्ये तिला बुडवून काढा.

तुमच्या पोराला गर्लफ्रेंड नि पोरीला बॉयफ्रेंड असलाच पाहीजे. त्यांच्या प्रेमाचं मूल्यमापन गिफ्टच्या किमतीवर ठरेल.

कमवा; आणि उडवा.

तुम्ही तुमच्या नवाबजाद्यांकडे पाहा बघू. लिव Macho !!

भले तुम्ही स्टायपेन्डवाले ट्रेनी इंजिनिअर असा.

विषय इतपत येऊन थांबलेला नाही. दारू नि सिगरेटचं उदात्तीकरण तर आता जुनं झालं. आता त्याच्यापुढे सर्वसामान्य मराठी मध्यमवर्गीय पोरांच्या तोंडीही वीड, ग्रास हे शब्द येऊ लागलेत.

यांचे अर्थ माहितीयेत? गांजासारख्या भयानक नशील्या पदार्थांची अमेरिकेतून उचललेली बोली भाषेतली नावं आहेत ही.

या घाणीची जाहिरात थेट करता येत नाही; पण त्यासाठी आमचे नव्याने पैदास झालेले रॉकस्टार्स आणि rap singers आहेत ना! त्यांच्या गाण्यांतून या अमली विकृतीची भलावण रोजच्या रोज होतेय. मनाली ट्रान्स म्हणे. शोधा गुगलवर लिрикस. शब्दांना जोड दृश्यांची. दृश्यांत ठासून भरलेला सेक्स. अनिर्बंध, अमर्याद आणि मुद्दाम चाळवणच्या अनैतिक नात्यांचा, अगदी घरच्या अंतर्गत नात्यातही तो मुक्तहस्ते सपोर्ट करणारा !!! एकेक वेब सीरिज मनोरंजन कमी, आणि पोर्नोग्राफी जास्त इतपत मज्जेच्या डेफिनेशन्स गेलेल्या !!! तरुणांना नाद लावायला तेवढं पुरतं.

चिल... एंजॉय... पार्टी चलेगी टिल सिक्स इन द मॉर्निंग.

मग मेलात तरी चालेल.

आपण ठरवलेलं उद्दिष्ट हे प्रत्यक्षात आपण स्वतः निवडलेलं नसून, ते आपल्याला गंडवून आपल्याकडून निवडून घेतलं गेलंय, हे लक्षात येतंय आपल्या?

चंगळवाद हा एक कॉर्पोरेटधार्जिणा पंथ झालाय. पंथामध्ये विचार आणि आचार निवडीचं स्वातंत्र्य नसतं. कुणीतरी महाभागाने सांगितलेलं तत्त्वज्ञान तो महापुरुष आहे असं सगळे म्हणतात म्हणून, मुकाट्याने नाकासमोर धरून चालणं, हे पंथाचं आचारशास्त्र असतं. तेच चंगळवादाचं आहे. आम्ही किती आनंदात आहोत, आमचं किती मस्त चालू आहे, आम्ही किती एंजॉय करतोय, हे दुसऱ्याला दाखवणं, हा चंगळवादाचा अड्डहास असतो.

ते दुसऱ्याने सत्य म्हणून मान्य केलं, तर चंगळवादाचा विजय असतो. आणि आपण ओढवून घेतलेल्या पद्धतीचा दुसऱ्याने स्वीकार केला, तर तो चंगळवादाचा दिग्विजय असतो.

मुद्दा हा आहे, की या झुंडीत सामील झाल्यावर आपण किती श्रेष्ठ आहोत, याच्या देखाव्यांचं एक compulsion असतं ना; त्यात बऱ्याच जणांचा श्वास

कोंडला जातो.

तो देखावा न करणाऱ्यांना पाखंडी समजून झुंडीबाहेर फेकलं जातं.

मुळात जे झुंडीत कधी सामील झालेच नाहीत, किंवा आर्थिक कारणांमुळे होऊ शकले नाहीत, त्यांच्याकडे आगाऊपणाने सो पथेटिक म्हणून नकारात्मकतेने पाहिलं जातं; त्यांच्या मनात स्वतःबद्दल न्यूनगंड निर्माण होईल याचे पद्धतशीर प्रयत्न सुरू होतात.

गंमत म्हणजे, चंगळवादाचे पुरस्कारकर्ते व्यक्तिस्वातंत्र्याच्या गप्पा मारतात; पण हीच सोंगं आयुष्य आनंदाने जगण्याचे प्रत्येकाचे स्वतंत्र वेगळे मार्ग असू शकतात, हे साधं सत्य दुसऱ्याला नाकारतात.

त्यावेळी आपण त्याच्या व्यक्तिस्वातंत्र्याचा संकोच करतोय, हे यांच्या गावीही नसतं. म्हणूनच मग तुम्ही दारू पिऊन पाटर्चा करत नाही, म्हणजे आयुष्य कसं एंजॉय करायचं ते तुम्हाला माहीतच नाही, अशी बिनडोक तर्कटं मांडली जातात; जी हास्यास्पद ठरतात.

हेअर जेल, मेक अप आणि ब्रांडेड कपड्यातली बिनधास्त आहोत हे दाखवत राहण्याची केविलवाणी धडपड नजरेत लपत नसते. ब्रांडेड आयुष्यातल्या पोकळ्या वेडावतातच.

जागे होऊया रे!

स्वत्व नको विकूया आपण.

दुनियेतल्या प्रत्येकाला आपण आवडलोच पाहिजे, हा मूर्ख विचार सोडूया; आणि करूया हिंमत स्वतःचा स्वतंत्र जीवनभाव निवडण्याची. सेलिब्रेशन्स मिळकतीची होऊ देत; आणि ती नजाकतीची होऊ देत !!

उधळण्याच्या फुलबाज्या क्षणभरच चमकतात; स्वतंत्र विवेकाचा सूर्य अनंतकाळ चमकतो. आपण सूर्य निवडू या.

नववृद्धांच्या समस्या

- डॉ. मीना शेलगांवकर

आज ३१ तारीख. बघता बघता साठी आली. ऑफिसमध्ये रिटायरमेंटचा मोठा स्मारंभ झाला. घरी सुद्धा सर्वांनी साठीचा मोठा कार्यक्रम केला. अजून रिटायर न झालेल्या मंत्रिणींनी मी लवकर सीनियर सिटीजन झाले म्हणून माझे अभिनंदन केले. आता तुझी वानप्रस्थाश्रमाची वेळ झाली म्हणून मला सर्वांनी चिडवले. मी पण ठरवले की आता उद्यापासून आपण राहून गेलेल्या बऱ्याच गोष्टी करण्यासाठी स्वतःला वेळ द्यायचा. सर्वात आधी म्हणजे घड्याळाचा अलार्म जो गेले काही वर्षे प्रामाणिकपणे मला सकाळी पाच वाजता उठवायचा त्याला आता सुट्टी द्यायची. खूप

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (७)

दिवसांनी साखर झोपेचा आनंद घ्यायचा.

सवयीप्रमाणे अलार्म वाजला (मी बंद करायला विसरले होते) व पाच वाजता घड्याळाने मला जागे केले. शेजारी झोपलेला नवरा कधी नव्हे ते जागा झाला व म्हणाला आज तरी झोप, आता तू रिटायर झालीस ना आणि मलाही झोपू दे. मी मनात म्हटले रोजच तर झोपतो. पण खरंच की आज ऑफिसला नेहमीसाठी सुट्टी. अरे वा म्हणून मी परत डोक्यावरून पांघरूण घेऊन झोपले. जेव्हा जाग आली तेव्हा पाहिले तर लखख ऊन पडले होते. जरा अपराधी मनानेच प्रातर्विधी उरकून खाली गेले. मला वाटलं किचनमध्ये सुनेने सकाळचा चहा स्वयंपाक सर्व आवरलं असेल. परंतु कसलं काय किचन सर्व रिकामेच होते. घड्याळात आठ वाजून गेले होते, परंतु घरात सर्वत्र सामसूम होती. नवरा मात्र उठून चहा पीत पेपर वाचत होता. मला म्हणाला आज तुझाही चहा केला आहे, आपण दोघे मिळून निवांतपणे चहा पिऊ. आज आरामात फिरायला जाऊ. बाहेरच कुठे ब्रेकफास्ट करू, का आऊटिंगला जायचे ?

किती दिवसांनी आपण ह्या दिवसाची वाट पाहत होतो. कधी नव्हे ते दोघजण गप्पा मारत बसलो. बघता बघता घर जाग झालं आणि मुलगा खाली आला तो ऑफिसला जायच्या तयारीने. आम्हाला दोघांना बघून छानसा हसला आणि म्हणाला 'अरे वा! किती दिवसांनी तुम्ही दोघे एकत्र गप्पा मारत बसलाय. आई आता रिटायर झाली ना. अगं पण आम्हाला अजून ऑफिसच आहे. माझा डब्बा तयार आहेना? मी सगळं विसरूनच गेले होते आणि आजपासून आपल्याला घरकामातूनही सुट्टी आहे याच भ्रमात होते. मी म्हटलं आजपासून मी घरातही रिटायरमेंट घेणार आहे. तुझ्या बायकोला डबा करायला सांग यापुढे.'

तेवढ्यात सुनबाई आळस देत खाली आल्या आणि म्हणाल्या, 'छे बाई, सासूबाई ते काही मला जमणार नाही. मला अजिबात वेळ नसतो. मला काही तुमच्यासारखे घरकाम आणि ऑफिस दोन्ही जमणार नाही. माझी ऑफिसची तयारी झाली आहे. आजच्या दिवस आम्ही बाहेर जेवू. पण रोज बाहेर जेवायला जमणार नाही. आता काय तुम्ही दिवसभर घरीच असाल ना मग सकाळचा स्वयंपाक केला तर काय बिघडलं? तेवढाच शरीराला व्यायाम होईल'. मुलानेही त्यास दुजोरा दिला व दोघेही घाईघाईने निघून गेले. आम्ही दोघेआपल्याच मुलांचे नवीन रूप पाहून थक्क झालो.

दुसऱ्या दिवशी सकाळी मुलगी नातवाला घेऊन आली व म्हणाली आजपासून मी ह्याला ऑफिसला जाताना तुझ्याकडे सोडून जाईन. आता तू घरीच आहेस ना. ती कामवाली बाई फार सुट्ट्या घेते शिवाय तिला पगारही पूर्ण द्यावा लागतो. आणि तुमचाही वेळ चांगला जाईल. मी तिला म्हटले, 'अगं पण आज आम्ही दोघेजण

दुपारी पिक्चरला जाणार आहोत. तिकीटं काढली आहेत, तू किती वाजता ह्याला घेऊन जाशील? मला आधी सांगायचे नाहीस का? मुलीने बडबड सुरू केली त्यात काय सांगायचे? पण तुम्ही कधी आजपर्यंत पिक्चरला गेला होता म्हणून मला असे वाटते आता तू घरी आहेस तर जरा आम्हा दोघांना मोकळेपणाने फिरता येईल. एवढं बोलून ती तरातरा निघून गेली.

नेहमीप्रमाणे मला स्वयंपाकघरातून वेळ मिळालाच नव्हता व नवरा एकटाच फिरायला गेला होता तो परत आला. नातवाला बघून खुश झाला व दोघांच्या गप्पा सुरू झाल्या. आमच्या तिघांची जेवणे झाली. दुपारचा चहा झाला व नवऱ्याची सिनेमाला जाण्याची तयारी सुरू झाली. आम्ही आपले तयार होऊन मुलगी नातवाला घ्यायला येईल म्हणून वाट पाहत होतो. पाहता पाहता संध्याकाळ झाली. पिक्चरची वेळही निघून गेली पण ती काही आली नाही. संध्याकाळी उशिरा मुलगी व जावई कुठून तरी फिरून आले आणि म्हणाले आज आम्ही खूप थकलो आहोत आज आता इथेच जेवून जाऊ. मी सगळा राग मनात गिळून स्वयंपाकाला लागले. थोड्या वेळाने मुलगा सूनही उगवले व सरळ डायनिंगटेबलवर जाऊन गप्पा मारत बसले. कुणालाही माझी मदत करावी असे वाटले नाही. त्यावेळी पहिल्यांदा माझ्या मनात आले माझेही आता म्हातारपण आले आहे पण याची कोणालाच जाणीव झालेली दिसत नाही. आजपर्यंत मी सर्व आघाडीवर सुपरवुमन होऊन लढत होते. घर, ऑफिस, नातेवाईक, सणवार सर्व उत्साहाने करत होते. त्यावेळेस माझी मुले अशीच वागत होती.

नवरा कुरकुरत असे की फक्त माझ्यासाठीच तुला वेळ नाही . त्यावेळी मी ठरवत असे की रिटायर झाल्यावर आमच्या दोघांच्या राहिलेल्या इच्छा पूर्ण करू. पण त्यासाठी मात्र मला घरातूनही रिटायर व्हावे लागणार होते. घरातून रिटायर व्हायचे म्हणजे नेमके काय हे अजून मला उमगले नव्हते. परंतु माझे हसते खेळते मुलाबाळांनी भरलेले घर पाहून मला एक प्रकारचे समाधानही वाटत होते आणि वाटलं ठीक आहे ना, आहोत आपण घरी. करू दे या दोघांना मजा. आताची पिढी आमच्यासारखे घर आणि संसार यात थोडीच अडकून राहणार आहे. आपले दिवस वेगळे होते बघता बघता चार-पाच महिने गेले. मला काही सकाळी फिरायला जायला वेळ मिळत नव्हता की दुपारी निवांतपणे झोपही मिळत नव्हती. कारण मुलगी रोजच नातवाला आणून सोडत होती. त्याच्या मागे धावताना संध्याकाळपर्यंत मी इतकी थकून जाई की केव्हा एकदा पाठ टेकते असे होऊन जाई.

मैत्रिणी फोन करत, 'अगं आज आपण पिकनिकला जाऊ आता तू रिटायर झालीस ना, आज आपण शॉपिंगला जाऊ, अगं वेळ काढ ना थोडासा, अशी कशी ग तू पुन्हा संसारात अडकलीस. पण काय सांगायचं आपलेच दात आणि आपलेच

ओठ. दुसरीकडे नवऱ्याने सुरुवातीला जे सोबत जायचे प्लॅन बनवले होते ते मला वाटले की तो रद्द करेल व मला घर कामात मदत करेल आणि काम लवकर संपेल मलाही थोडा आराम करता येईल. पण तसे झाले नाही तो मित्रांसोबत खुशाल बाहेर निघून जाई.

तू आणि तुझं घर बस बघत. तुलाच तुझ्या मुलांची वरवर करायची असते. फक्त माझ्यासाठी तुझ्याकडे वेळ नसतो. त्यासाठी तुलाच प्रयत्न करावे लागतील. नाही तर हे असेच चालू राहिल. अगदी तू जिवंत असेपर्यंत. त्याचे हे बोलणे हा त्राग मला कळत नव्हता असं नाही. पण सुनेला, मुलीला हे कसे सांगावे हे मला अजूनही कळत नव्हते. मला दिवसभर काम करून खूप थकवा येत होता. माझी चिडचिड होत होती. पण त्याची कोणाला दखलही नव्हती. घरातील इतर सर्व मी आता घरी आहे या विश्वासावर सर्व काही माझ्यावर सोपवून सकाळी नाश्ता करून डब्बा घेऊन जे घराबाहेर जात ते रात्रीच्या जेवणाला उगवत असत. माझ्या नवऱ्याला रिटायर होऊन चार पाच वर्षे होऊन गेली होती, पण तो त्याला हवे ते सहज करू शकत होता मग माझ्याकडून असल्या अपेक्षा का?

मी माझ्या सध्याच्या परिस्थितीचा गांभीर्याने विचार करू लागले की मी खरंच वृद्ध आहे की नाही? म्हणजे माझे वय झाले आणि मला नोकरीतून तर काढून टाकले पण मग मी घरातल्या जबाबदारीतून मुक्त होण्याचे काही माझे वय आहे काय? आणि मग मला एक नवीन साक्षात्कार झाला मी नववृद्ध आहे. म्हणजे काय तर मी घरात गुपचूप बसावे. घरातली सर्व कामे करायला काही हरकत नाही कारण शारीरिक दृष्ट्या तशी मी अजून तरुण आहे. आता मला बाहेर जायचे असेल तर फार फार मी देवळात जायला हरकत नाही. पण मी आता माझी इच्छा म्हणून नवीन जोमाने माझ्या आवडीचे काही शिकेन काही करीन, तर मात्र मी समाजाच्या दृष्टीने वृद्ध आहे.

‘आई अग तुझी ती पैठणी आहे ना ती आता मला दे. दोन-चार दागिनेही दे. तुला आता कुठे म्हातारपणी घालून जायचं हे मी मुलीकडून सारखं ऐकत आहे. एके दिवशी तिने याबद्दल तिच्या वडिलांशी ही तक्रार केली. नवरा मिस्कीलपणे हसला मला म्हणाला माझ्या दृष्टीने तू अजून तरुणच आहेस ना.’

बघता बघता वर्षे गेले. पण माझ्या मागचे संसाराचे ओझे काही संपत नव्हते. त्यात एके दिवशी भाऊ वहिनी व आईला घेऊन आला. भाऊ माझ्यापेक्षा चांगला दहा वर्षांनी लहान. आईला थोड्या उशिरा झालेला. त्याचे व माझे चांगले जमत असे. त्यालाच काय ती माझ्या सध्याच्या परिस्थितीबद्दल सहानुभूती होती. आज भाऊ थोडासा तणावात होता. आईची बॅग बरीच मोठी दिसत होती. तेवढ्यात

घरातली इतर मंडळीही आली. मुलगी आजीच्या गळ्यात पडली व म्हणाली किती दिवसांनी भेटलीस गं. केवढी मोठी बॅग आणली आहेस कुठे गावाला चालली आहेस का? त्यावर भावाचा चेहरा पडला पण वहिनी भावाला 'बोला ना' म्हणत खुणा करू लागली व शेवटी म्हणाली, 'ताई, आई आता तुमच्याकडे सहा महिने तरी राहतील. आम्ही ठरवलेच आहे सहा महिने तुमच्याकडे सहा महिने आमच्याकडे.'

आता मुलीलाही वडिलांच्या प्रॉपर्टीत कायद्याने हिस्सा आहे तर मग आई-वडिलांचा सांभाळही दोघांनी केला पाहिजे. माझ्या सुनेचा चेहरा नकळत उजळला व तिने मुलाकडे पाहून विजयाचा अंगठा दाखवला. मुली व जावयाचा चेहरा पडला. मी आ वासून तिच्याकडे पाहतच राहिले. आईने बाबा गेल्याच्या धसक्याने अर्थरूप पकडले होते तसा तिला काही आजार नाही पण तिची मानसिक अवस्था संभाळून तिचे सर्व काही करावे लागे. इथे मीच हळूहळू मानसिक डिप्रेशन मध्ये जात होते त्यात हे मला झेपणार नाही याची जाणीव झाली. कधी नव्हते मी तोंड उघडले. कुठली प्रॉपर्टी गं वहिनी? हां म्हणजे घर, तू आता माझ्या नावाने करणार आहेस का? बरोबर आहे अर्धा हिस्सा माझाच आहे. आता ह्यासोबत तू घराच्या वाटण्याही करून टाक म्हणजे मग आपण सहा सहा महिन्यांचा हिशोब करू. नेहमी शांत असणारी सर्व निमूटपणे सहन करणारी आपली बायको एकाएकी इतकी खंबीर कशी झाली म्हणून नवरा आश्चर्याने माझ्याकडे पाहू लागला. माझा भाऊ ताबडतोब म्हणाला, खरं आहे ताई आता मी तसंच करतो. अर्ध घर तुझ्या नावाने करतो. कारण घर आईचं आहे त्यामुळे त्यावर तुझाही हक्क आहे. त्यापेक्षा तू असं कर ना तू सहा महिने आईजवळ येऊन राहत जा म्हणजे म्हातारपणी आईला त्रास नको. आता ह्या वयात का तिने मुलीकडे येऊन राहायचं. तुझंही आता वय झालं आहे की. आईचं सर्व बघायला दोन बायका आहेतच तुझा ही आराम होईल.

घरातला हिस्सा मी खरंच कधी मागेन, आपला नवरा बहिणीला अर्धी प्रॉपर्टी देऊन टाकेल, असे माझ्या वहिनीला स्वप्नातही वाटले नसेल. तिचा डाव तिच्यावरच उलटणार हे तिच्या लक्षात आल्यावर तिने आपला सूर बदलला. तसं नव्हतं थोडे दिवस बदल म्हणून मी आईना तुमच्याकडे घेऊन आले. तुम्ही आता रिटायर झाला ना. मला वाटले तुम्हाला आईसोबत वेळ घालवायचा असेल पण आठच दिवस बरं का मग मात्र आम्ही त्यांना घेऊन जाणार.

खरंच आमच्या पिढीचं सँडविच झालं आहे. आमच्या आधीची पिढी अजनूही आहे व त्यांची जबाबदारी ते खरोखरच वृद्ध झाल्याने घ्यावी लागतेच. पण नातवंड ही सांभाळावी लागतात कारण जमाना बदलला आहे. मुलं सुरक्षित राहिली नाहीत. काही वर्षांपूर्वी सासू-सासरे नको असे म्हणणारे असून आता सासू-सासरे घर कामाला मुलं सांभाळायला अगदी योग्य आहे न असे मानू लागले आहेत. आम्ही

आमच्या मुलामुलींना खूप शिका, चांगल्या नोकऱ्या करा, उगाच घरामध्ये आमच्यासारखे अडकून राहू नका इत्यादी इत्यादी संस्कार केले. आम्हाला सदगुणी, उत्तम अधिकारी, चांगली सून, चांगली मुलगी होण्याची भयंकर हौस होती. शिकलो म्हणून आम्ही घरच्या, बाहेरच्या सर्व जबाबदाऱ्या कितीही थकलो, कंटाळलो तरी जिद्दीनेपूर्ण केल्या. पण आता मानसिक व शारीरिक थकवा जाणवतो आहे. घराचे जोखड वाटू लागले आहे. पण तो ताण घरातल्यांना समजत नाही. समाजाने, घराने, मुलाबाळांनी सर्वांनी आम्हाला गृहीत धरले आहे. धरलं तर चावतं, सोडलं तर पळत अशी आमची अवस्था झाली आहे. तक्रार तरी कोणाकडे करायची ही आम्हा नव वृद्धांची खरी समस्या आहे.

सोन्याचा दाणा

– रागिणीकडून साभार

सकाळी एक भिकारी भीक मागण्यासाठी घरातून बाहेर पडला. पौर्णिमेचा दिवस होता, एक धार्मिक उत्सव होता आणि त्याला आशा होती की आज त्याला खूप काही मिळेल. नेहमीप्रमाणे तो जेव्हा घरातून बाहेर पडला, त्याने आपल्या झोळीत मुठभर तांदूळ टाकले. झोळी पूर्णपणे रिकामी असेल तर भिक्षा कोणी देणार नाही कारण लोक भिकाऱ्यांना देतात ते त्यांच्या प्रतिष्ठेसाठी देतात, त्यांच्या अहंकारासाठी देतात.

वाटेत भिकारी येताच त्याला आश्चर्य वाटले कारण राजाचा सोनेरी रथ येत असल्याचे त्याने पाहिले. आजपर्यंत तो राजाच्या दरवाज्यातूनच परत आला होता कारण राजवाड्यात प्रवेश करण्याची संधी नव्हती. राजासमोर झोळी पसरवण्याचे भाग्य कधीच मिळाले नाही. आज माझे भाग्य उजळणार. आता कदाचित भीक मागायची गरज पडणार नाही. राजा येणार आणि ते माझी झोळी भरून भिक्षा देणार असा विचारत करत असतानाच धूळ उधळत राजाचा रथ त्याच्या जवळ येऊन उभा राहिला. राजा रथातून खाली उतरल्यावर तो भिकारी गोंधळून गेला. आता काय करावं तेही समजत नव्हतं, तो झोळी पसरून भिक्षा मागायची विसरून गेला आणि काही समजायच्या आत राजानेच आपली झोळी त्याच्यासमोर पसरवली. राजा म्हणाला माफ कर ज्योतिषांनी सांगितले आहे की, मी सकाळी लवकर रथावर बसून जो प्रथम भेटेल त्याच्या जवळ भिक्षा मागितली तर या राज्यावर येणारे संकट टळू शकेल, अन्यथा हे राज्य मोठ्या संकटात सापडेल. त्यामुळे तुला ह्या माझ्या झोळीत काही तरी टाकावे लागेल. तू मला भेटणारा पहिला माणूस आहेस. मला माहीत आहे की तू भिकारी आहेस, तुझी झोळी हे सर्व सांगत आहे. तू नेहमी घेतले आहेस कधी काही दिले नाही, हे मलाही माहीत आहे. तुला ते देणे खूप कठीण जाईल, परंतु आज ते करावे लागेल. कारण हा प्रश्न संपूर्ण साम्राज्याचा आहे. नाकारू नको

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (१२)

काहीही दे, तुला जे द्यायचे आहे ते दे. तांदळाचा एक दाणा दिला तरी चालेल.

भिकारी झोळीत हात घालतो. त्याने कधीच काही दिलेले नसते. त्यामुळे देण्याची सवय नव्हती. देण्याचे संस्कार नव्हते, झोळीत मूठ बनवतो आणि उघडतो, बांधतो आणि सोडतो. मग मोठ्या हिंमतीने त्याने तांदळाचा एक दाणा काढून राजाच्या झोळीत टाकला. राजा रथावर आरूढ झाला, सोनेरी रथ धूळ उडवत निघून गेला. भिकारी धुळीकडे पहात उभा राहिला आणि विचार करू लागला, काहीही मिळाले नाही, उलट माझा स्वतःचा एक धान्याचा दाणा गेला.

नंतर दिवसभरात त्या भिकार्याला भरपूर दान मिळाले, पण तो राजाला दिलेला तांदळाचा एक दाणा मनात ठोठावत राहिला. त्याने दिवसभर भिक्षा मागितली भिक्षा भरपूर मिळाली पण ते त्याला रुचले नाही, सकाळचा तोच प्रसंग त्याला पुन्हा पुन्हा आठवायचा. माझ्या हातून एक तांदूळ द्यावा लागला, मागण्याची संधी होती, तीही गेली. उलट माझ्यापासूनही काहीतरी दूर गेले, माझ्या झोळीतील एक दाणा कमी झाला.

संध्याकाळ झाली तेव्हा उदास होऊन घरी आला. बायकोला खूप आनंद झाला, कारण त्याची झोळी भिक्षाने कधीच भरली नव्हती पण आज ती भरली होती. ती म्हणाली आम्ही भाग्यवान आहोत, आज आम्हाला खूप काही मिळाले. पण तो भिकारी म्हणाला आज आपण किती गमावले हे तुला माहित नाही. मी आज सम्राटाकडे सर्व काही मागितले असते पण त्याने मलाच भिक्षा मागितली आणि तो गेला. त्याने संपूर्ण कथा सांगितली आणि जवळचे एक धान्यही गेले असे सांगून दुःखी झाला. राजा भेटण्याचा योग पुन्हा नाही मिळणार ह्या विचाराने तो खूपच दुःखी होता.

खिन्न मनाने त्याने झोळी ओतली आणि दोघेही स्तब्ध उभे राहिले. त्या सर्व तांदळाच्या दाण्यांपैकी एक दाणा सोन्याचा झाला होता. ते पाहून भिकारी छाती ठोकून रडायला लागला. ज्या धान्यासाठी मी दिवसभर रडलो होतो तो सोन्याचा झाला होता. खूप मोठी चूक झाली असे छाती ठोकून रडायला लागला. जर मी राजाच्या पिशवीत सर्व धान्य ठेवले असते तर सर्व धान्य सोने झाले असते.

भिकारी असला तरी देण्याची वृत्ती हवी.

अकरा रुपयांचा चेक

– मंगेश मधुकर

लंचब्रेक नंतरच्या सुस्तावलेल्या वेळेत ऑफिसचा लँडलाईन वाजायला लागला. कोणीच जागचं हललं नाही म्हणून मग नाईलाजानं फोन घेतला. नमस्कार!!

हॅलो, 'सामाजिक संस्थेत फोन लागलाय का?'

'हो, बोला. काय काम होतं?'

'संस्थेला देणगी द्यायचीय. कोणी घरी येऊ शकेल का?'

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (१३)

‘सर, तुम्ही ऑनलाईन देऊ शकता. डिटेल्स पाठवतो.’

मी म्हातारा माणूसयं. ऑनलाईन-फिनलाईन काही समजत नाही. घरी येत असाल तर देतो नाहीतर सोडून द्या.

‘ओके, सर मी स्वतः येतो. पत्ता सांगा.. दुपारी चार वाजता दिलेल्या पत्त्यावर पोचलो. बेल वाजवल्यावर दोन दारांपैकी एक उघडलं. ओळख सांगितल्यावर आजोबांनी दुसरं लोखंडी दार उघडून घरात घेतलं.

‘बसा. माफ करा तुम्हांला त्रास झाला. पाण्याचा ग्लास पुढं करत आजोबा म्हणाले.’

असं काही नाही.इट्स ओके.आमचं कामच आहे.तुम्ही मदत करताय हे महत्त्वाचं!!

‘संस्थेच्या कामाविषयी थोडी माहिती देता येईल का?’

अवश्य मी माहिती सांगायला सुरवात केल्यावर आजोबांचे प्रश्न सुरू झाले.पुढचा अर्धा-पाऊण तास यातच गेला. आजोबांचे समाधान झाल्यासारखं वाटलं. तोपर्यंत चहा आला. तुमच्या कार्यात खारीचा वाटा म्हणून आजपासून दर महिन्याच्या याच तारखेला देणगी द्यायचीय.एकच विनंती की इथं येऊन चेक घ्यावा लागेल. रेग्युलर डोनेशन मिळणार म्हणून खुश झालो. काळजी नको. दरवेळेला मीच येईन. प्रॉमिस चेक हातात घेत म्हणालो.

नवीन डोनर आणला म्हणून ऑफीसात आपला भाव वाढणार. कौतुक होणार अशा कल्पनेच्या भराच्या मारणारं माझं विमान चेकवरची रक्कम पाहून धाडकन जमिनीवर येऊन पंक्चर झालेल्या टायरसारखा चेहरा झाला. आजोबांनी फक्त अकरा रुपयाचा चेक दिला होता. खूप चिडचिड झाली तरी नॉर्मल रहायचा प्रयत्न करत होतो.

देणगीची पावती आजोबांनी विचारलं. पोस्टाने पाठवतो कशाला उगीच खर्च करता. पुढच्या महिन्यात चेक न्यायला याल तेव्हा दिली तरी चालेल. तुमचा मोबाईल नंबर द्या. दर महिन्याला आठवणीसाठी फोन करेन इच्छा नसताना मी मान डोलावली. पंधरा किलोमीटर अंतर तुडवत आलो.तासभर तोंड वाजवलं आणि हातात काय पडलं तर अकरा रुपये. मनात विचित्र असं फीलिंग होतं. निघताना आजोबांनी तोंडभर हसून निरोप दिला. पुन्हा तासभर ड्रायव्हिंग करत ऑफिसला पोचलो. झालेला प्रकार कळल्यावर सगळे खो खो हसायला लागले.त्यानंतर दोन दिवस माझं डोनेशन ऑफिसमध्ये चर्चेचा विषय होता. त्यावरून चिडवाचिडवी सुरू होती. प्रत्येकी अकरा रुपये काढून चहा-बिस्किटची पार्टी झाली नंतर कामाच्या गडबडीत डोनेशनचा विषय मागे पडला.सगळे आपापल्या कामात गुंतलो. (संडे डिश). काही दिवसानंतर कामात असताना मोबाईल वाजला. अनोळखी नंबर पाहून

दुर्लक्ष केलं पण त्याच नंबरवरून पुन्हा पुन्हा कॉल येत होता म्हणून फोन रिसिव्ह केला.

‘मी बोलतोय. ओळखलं का?’ मागच्या महिन्यात देणगीसाठी आला होता ‘हं, बोला आजोबा तुटकपणे म्हणालो.’

आपलं बोलणं झाल्याप्रमाणे आठवणीसाठी फोन केलाय. उद्या चेक घ्यायला आलात तर बरं होईल दुसऱ्या दिवशी तीच परवड सहन करत अकरा रुपयांचा चेक घेऊन आलो. पुन्हा ऑफिसमध्ये मनोरंजनाचा भाग झालो. प्रत्येक महिन्याला हा प्रकार सुरू झाला. आजोबांचा फोन आला की जाऊन अकरा रुपयांचा चेक आणायचा हे नवीन रूटीन झालं. नंतर नंतर तर चेक न बघताच बॅगेत ठेवायला लागलो. आठ महीने हाच प्रकार चालू होता. ऑफिसमधल्यांनी जाऊ नको सांगितलं, खूपदा वाटलं की आजोबांना स्पष्ट सांगावं की परवडत नाही परंतु स्वतःला आवरलं कारण सामाजिक कामात डोनेशनचा एक रुपयासुद्धा अमूल्य असतो. मोठी रक्कम देत नसले तरी आजोबांचा संस्थेवरचा विश्वास बहुमोलाचा होता. म्हणूनच कितीही त्रास झाला तरी महिन्यातून एकदा होणारी भेट चुकवायची नाही. हे मनाशी पक्कं केलं. चिडचिड कमी झाली. दर महिन्याला होणाऱ्या भेटीत वेगवेगळ्या विषयावर गप्पा मारताना आजोबांशी छान स्नेह जुळला.

ऑक्टोबर महिना, धो धो पाऊस पडत होता. आजोबांचा चेकसाठी फोन आल्यावर घरी गेलो.

‘माफ करा, माझ्यामुळे तुम्हाला एवढ्या पावसात यावं लागलं’ काही प्रॉब्लेम नाही. थोडफार बोलणं झाल्यावर आजोबांनी चेक दिला. न पाहता बॅगेत ठेवून मागच्या देणगीची पावती दिली. पुन्हा पावसात गाडी दामटत ऑफिसला आलो. अकाऊंटला चेक देऊन लॅपटॉपवर काम करत बसलो. तितक्यात मित्र धावत आला. मित्रा, अभिनंदन, पार्टी पाहिजे.

कशाबद्दल ?

जसं की तुला माहीतच नाही आमचं बोलणं ऐकून बाकीचे टेबलाभोवती जमा झाले.

‘काय आणि कशाबद्दल बोलतोयेस. काही कळत नाही. जरा नीट सांग म्हणजे आजोबांनी दिलेला चेक बघितला नाहीस त्यात काय बघायचं. सगळं तर माहितेय धन्य आहे तुझी. हे बघ! चेक हातात घेतला आणि डोळेच विस्फारले. आश्चर्याचा प्रचंड मोठा धक्का बसला. चेकवर रक्कम होती अकरा लाख अकरा हजार एकशे अकरा रुपये.

सगळ्यांनी मोठा जल्लोष केला. जो तो माझं अभिनंदन करत होता. मी फक्त चेककडे एकटक पाहत होतो. अनपेक्षितपणे भला मोठा आनंद मिळतो तेव्हा शब्द

मुके होतात. माझीही अवस्था तशीच झालेली. खूप भावुक झालो. टचकन डोळ्यात पाणी आलं. ताबडतोब आजोबांना फोन केला पण उचलला नाही. म्हणून डायरेक्ट घरी गेलो.

‘अरे वा, तुम्ही परत. नेहमीप्रमाणे प्रसन्न हसत आजोबांनी स्वागत केलं. आधी वाकून नमस्कार केला.

एवढं मोठी रक्कम!!खूप,खूप खूपच धन्यवाद!!

उलट मीच तुमचे आभार मानतो आणि माफ करा.

कशाबद्दल ?

तुम्हांला खूप छळलं. माझ्याविषयी आलेला राग कधी दाखवला नाहीत. इतरांपेक्षा वेगळे आहात.

‘थँक्यू!!’

मोठी देणगी द्यायचीच होती पण कोणावरही पटकन भरवसा ठेवता येत नाही. खरं काम करणारे कोण? अन नुसता देखावा करणारे हे ओळखणं फार अवघड झालंय. आजकाल प्रत्यक्ष कामापेक्षा चकाचक प्रेझेंटेशन करून डोनेशन मिळवायचं हा नवीन ट्रेंड आलाय, शंभर टक्के बरोबरयं. यात प्रामाणिकपणे काम करणारे बाजूला पडतात.

पण चांगलं काम कितीही प्रयत्न केला तरी दुर्लक्षित करता येत नाही. गरजेच्या वेळी तळमळीने काम करणारेच उपयोगाला येतात.

मनातलं बोललात, सामाजिक काम अजिबात सोपं नाहीये. गरीब, गरजूसाठी काम करताना स्वभावात लवचिकपणा आणि प्रचंड संयम असावा लागतो. तो तुमच्याकडे आहे. तो तपासण्यासाठी परीक्षा घेतली त्यात पहिल्या नंबरने पास झालात. म्हणून हे बक्षीस. शाबास!! आजोबांच्या बोलण्यावर काय प्रतिक्रिया द्यावी हेच समजत नव्हतं. फक्त थँक्यु, थँक्यु म्हणत राहिलो.

निरोप घेताना पुन्हा एकदा आजोबांना नमस्कार केला. खूप खूप आशीर्वाद!!

असंचं छान काम करण्यासाठी दीर्घआयुष्य लाभो आणि हो दर महिन्याला नेहमीचा चेक घ्यायला यायचं. ती प्रथा बंद करायची नाही. अकरा रुपयाचा अजून एक चेक पुढे करत आजोबा मिशकिलपणे हसले.

भिक्षापात्र बोधकथा

- साभार

Opposite of Akshay patra

राजमहालाच्या दारात मोठा गदारोळ उडाला होता. जवळपास सगळी नगरी तिथे लोटली होती. प्रसंगच तसा होता. त्या दिवशी भल्या सकाळी एक

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (१६)

भिक्षुक राजाच्या महाली भिक्षा मागण्यासाठी आला होता.

राजा म्हणाला, 'तू पहिला याचक आहेस आजच्या दिवसातला.'
काय हवं ते माग. 'मिळेल.'

भिक्षुक म्हणाला, 'माझ्याकडचं भिक्षापात्र फारच छोटं आहे. त्यात बसेल एवढीच भिक्षा मला पुरेशी आहे. पण, वचन देण्याआधी विचार कर. जमेल का?'

भिक्षुकाच्या हातातलं अतिशय छोटं भिक्षापात्र पाहून राजा हसून म्हणाला, 'अरे याचका, माझ्याकडच्या संपत्तीची गणती नाही, माझ्या राज्याला सीमा नाही. हे छोटंसं भिक्षापात्र भरण्यात काय अडचण.'

राजाने नोकरांकरवी आपल्या खजिन्यातले उत्तमोत्तम जडजवाहीर मागवले आणि त्यांनी ते भिक्षापात्र भरायला सांगितलं...

... संध्याकाळ उजाडली तरी ते भरणं सुरूच होतं...

... राजाचा सगळा खजिना रिता झाला होता,

आपल्या लाडक्या राजावर खजील होण्याची पाळी यायला नको, म्हणून प्रजाजनांनी आणलेली त्यांच्या घरची संपत्तीही त्यात गायब झाली होती. रात्र झाली तसा राजा भिक्षुकाच्या पायावर कोसळला आणि म्हणाला, महाराज, माझ्याकडे हे पात्र भरण्याइतकी संपत्ती नाही.

भिक्षुक म्हणाला, 'अरे, उगाच माझा दिवस वाया गेला. सकाळीच सांगितलं असतं तर पुढे गेलो असतो. पात्र उलटे करून सगळी संपत्ती ओतून तो पुढे निघाला.'

राजा धावत त्याच्या मागे गेला आणि हात जोडून त्याने विचारलं, भगवन्, मला फक्त एक सांगा. या इतक्याशा भिक्षापात्रात माझा सगळा खजिना रिता झाला, तरी ते भरलं नाही. असं काय आहे या भिक्षापात्राचं वैशिष्ट्य?

भिकारी म्हणाला, 'ते मलाही माहिती नाही. हे भिक्षापात्र मी माणसाच्या कवटीपासून तयार केलं आहे. त्यातच माणसाचं मन असतं म्हणतात.

आणि ते कशानेही भरत नाही!!'

अडगळीच्या खोलीत गेलेले शब्द

- संकलन - शीला

ऑफिस मधून घरी आलो तर मुलगी क्राफ्ट चा पसारा मांडून अस्ताव्यस्त मांडी घालून काहीतरी करत होती.

म्हंटलं, 'काय गं अशी फतकल मारून बसलीस मधेच!

तिच्या चेहऱ्यावर प्रश्नचिन्ह?

'फतकल???'

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (१७)

मध्ये बहिणीकडे गेलो असताना भाचीला म्हटलं, 'माझी बॅग जरा खुंटीला लटकवून ठेव.' तर फिदीफिदी हसली, म्हणते 'शी खुंटी???' What's that? आता काय सांगू तिला. माझा जन्म आमच्या वाड्यात झाला, त्यामुळे खुंटी, कोनाडा, फडताळ, ओगराळ, रोळी, घंगाळ, ओटी, परसदार, माडी, पोटमाळा हे रोजच्या वापरातील शब्द होते.

किती उशीर झाला रे शिऱ्या दिवा मालव आता. असं आज्जी हमखास म्हणायची.

'कोकणात दिवा दवड म्हणतात.'

जेवताना आज्जी नेहमी गोविंद (एक घास) काढून ठेवायची.

हल्ली..

वाती वळायच्या नसतात तर विकत मिळतात.

जेवणाचं पानवाढायचे नसते तर serve करायचे असते.

भात वाढ म्हणायचे नसते तर भात दे म्हणायचे असते.

देवघरातील वात शांत करायची नसते तर विझवायची असते.

चंदनाचे खोड आणि सहाणेची जागा रेडिमेड गंधाच्या खडूने घेतलीय.

पिंजरीची जागा टिकली न घेतलीय.

बुश शर्ट ची जागा टी शर्ट नि घेतलीय.

नऊवारी लुगड्याची जागा शिवलेल्या saree न घेतलीय.

यथेच्छ खाण्यानंतर हल्ली तडस लागत नाही. तर over eating मुळे stomach tight होतं.

पित्त न होता ऍसिडिटी होते.

थोबाड रंगावायचं नसतं तर एक tight slap द्यायची असते.

खाण्याची बशी नसते तर प्लेट/डिश असते.

चहाची बशी हा प्रकार तर इतिहास जमा झालाय.

थालीपीठ थापायला पळसाचे/केळीच पान नसतं तर प्लास्टिक शीट असते. ते भाजायला बिडाची काहिल जाऊन नॉनस्टिक तवा आलाय.

कात्रीची सीझर झालीय, तर शिवण यंत्र sewing machine झालंय.

डाव, पळी, भात्या, कालथा/उलथनं, ओग्राळं आता, serving spoon, spatula, झालंय.

बाक जाऊन बेंच आलाय, वजन काटा जाऊन weighing machine आलंय.

चालायचंच नाही का?

कारण आता हे शब्द अडगळीच्या खोलीत न जाता store room मध्ये गेलेत.

आपणही आता जमान्याशी जुळवून न घेता, easily adjust होतोच की!!!

त्यामुळे फार विचार न करता, एका डुलकी ऐवजी power nap घेऊया, सकाळ झाली की morning walk ला जाऊया.....

शीर्षक लिहिताच लक्षात आले की 'अडगळ' हा शब्दच अडगळीत गेला आहे. पूर्वी प्रत्येक घरात एक अडगळीची खोली असायची. सगळ्या नको असलेल्या, परंतु कधीतरी कामास येणाऱ्या वस्तू तेथे जाऊन पडायच्या.

पण १ BHK अथवा २ BHK केच्या जमान्यात अडगळ सरळ भंगारवाल्याकडे जाते.

जुनी घरे आठवताच तसे शब्द खूपच आठवायला लागतात. ओटी, ओसरी, पडवी, परसू, माजघर, बळद, कोठीघर हे शब्द विसरायला झाले आहेत.

माळा (आताच्या मराठीत अँटिक, पाण्याची अवैध सिंटेक्स टाकी लपवण्याचं ठिकाण) ही पूर्वी अभ्यासाची जागा पण असायची.

तसंच आता व्हेंटिलेटर फक्त हॉस्पिटल किंवा थिएटर मध्येच दिसतो. दरवाज्यावर एक झरोकावजा खिडकी असायची हवा खेळती रहाण्यासाठी, तिला व्हेंटिलेटर म्हणायचे हे थोड्यांनाच माहित असेल.

'वळचण' हा असाच एक अडगळीत गेलेला शब्द. वळचण म्हणजे छपराचा भिंतीच्याही पुढे आलेला भाग. ऊन-पावसापासून घराचे संरक्षण होण्यासाठी तो तसा ठेवलेला असायचा.

घराची वळचण ही गुरा-ढोरापासून आगंतुकापर्यंत सगळ्यांचं विसाव्याचं ठिकाण होतं. कोणीही तेथे विश्रांती घ्यावी असं.

पागोळं म्हणजे काय? वळचणीवर पाऊस पडल्यानंतर बहुतेक पाणी 'पन्हळी' तून जमिनीत जातं. पण तरीही बरेच चुकार थेंब पन्हळीतून न येता इकडून तिकडून खाली येतात - ती पागोळी.

'फडताळ' .. फडताळ म्हणजे भिंतीतील कपाट. खुंटी, कोनाडे, देवड्या हे असेच अडगळीत गेलेले शब्द.

जुन्या घरातील न्हाणीघर (बाथरूम) असंच. ऐसपैस चुलाण्यावर पंचवीस-तीस लिटरचा हंडा तापत असायचा. दगडी चौरंग, अंग घासायला 'वज्री', 'घंगाळ' असायचे. तेही असेच कालबाह्य झाले.

गृहिणीची कुंकवाची पेटी, त्यातील आरसा, फणी, करंडा, मेणाच्या डाबल्या सहित गडप झाली. सामान्य स्त्रीला शृंगारासाठी एवढं साहित्य पुरेसं व्हायचं. आता व्हॅनिटी बॉक्सस आल्या. प्रसाधनं त्याच्यात, डोळ्यात व दुकानात मावेनाशी झाली.

लहान मुलीच्या वेण्या घट्ट लोकराच्या धाग्याने बांधल्या जायच्या, त्याला 'आगवळ' म्हणायचे. हाही शब्द अडगळीतच गेलेला.

स्वयंपाकघरातील चूल गेली त्याचबरोबर चूल, वैल, निखारे हे शब्दही गेले. स्वयंपाकघरातील सतेली, तपेली, कथली, रोवळ्या, गंज हे शब्द आठवेनासे झाले.

ओगराळ हा शब्दही असाच अडगळीत गेलेला.

पंचपाळे, चौफुले, कावळे हे सगळे हरवले.

देवघराबरोबर सहाण, गंधाची थाटी गायब.

‘काथवट’ हा शब्द तर इतिहासजमा झालेला. काथवट म्हणजे लाकडी परात, हिंदीतली ‘मन चंगा तो कथोटी में गंगा’ ही म्हण त्यावरूनच आलेली.

कपड्यांचा विचार करताना तठव, जाजम, बसकर, सुताडे सगळे हरवून गेलेले. सोवळ्यात नेसण्याचा पीतांबर हा शब्द ऐकू येतो,

पण उत्तरवस्त्र ‘पाभरी’ हरवून गेली.

सोवळ्यात नेसण्याची ‘धाबळी’ सोवळ्याबरोबर कालबाह्य झाली.

सोन्याचे भाव गगनाला भिडले आणि जुने सोन्याचे अलंकार विसरले गेले.

कोठीघरातील कोठ्या आहेत; पण कणग्या, ढोल्या - ज्यात भरपूर धान्य भरलेले असायचे - त्या गडप झाल्या.

सूप खुंटीवरून बाउल मधे आलां.

एखाद्या वर्षी जेव्हा शेतात खूपच भरपूर धान्य येईल तेव्हा अडीअडचणीसाठी अंगणात मोठेमोठे ‘पेव’ खणून त्यात ते धान्य साठविले जाई. एकेका पेवात कमीत कमी दहा-दहा पोते साठविले जाई.

जेवण्याची पितळी, वाटकावन, बसकर, माडक्यांची उतरंड, फुंकणी, उखळ, मुसळ, खल आणि बत्ता, जातं, खुंटा, पावशेरा, शेर, मण, गुंज, आतपाव, छटाक वगैरे गायब झाले.

बदलत्या काळाबरोबर पिकदानी सोडून सगळीकडे बिनधास्त आणि बिनदिक्कल पान, पानपराग आणि माव्याच्या पिचकान्या टाकणे हा जणू आता हक्क झाला आहे.

‘अ’ अडकित्याचा हळूहळू हट्टपार होऊ घातला आहे.

उंचीवर घर असेल तर घरात प्रवेश करण्यासाठी उताराचा रस्ता असायचा त्याला चोप म्हणत असत.. घरात प्रवेश केल्यावर लगेचच दोन्ही बाजूला बैठक असायची, तिला ढाळज किंवा ढेळज म्हणत.. हे पण अडगळीतील नावे आहेत लाइट आले आणि अनेक तऱ्हेचे दिवे गडप झाले.

काळानुसार आणि गरजेनुसार असे अनेक शब्द गडप होत असतात तसेच खूप नवेनवे शब्दही वापरात येत असतात.भाषा ही सतत समृद्ध होत असते. विकास आणि प्रगती ही सतत चालूच राहणार आहे, फक्त गेल्या अर्धशतकात

पूर्वी प्रचलित असलेल्या पण विसरल्या गेलेल्या शब्दांची सहज आठवण झाली म्हणून हा सारा शब्दप्रपंच, इतकेच. काय ?..जुन्या आठवणी जाग्या झाल्या ना.....

वैदर्भीय संतांची जीवन चरित्रे क्रमशः मासिकात देणार आहोत
वैदर्भीय संतांचे जीवनचरित्र या मालिकेतील तिसरे पुष्प
संत गाडगेबाबा

– कुंदा वाडेकर

डेबूजी झिंगराजी जानोरकर, पण जे ढोकामध्ये संत गाडगे महाराज किंवा गाडगेबाबा म्हणून प्रसिद्ध होते, ते नुसते संत नव्हते तर समाजसुधारक होते.

तेवीस फेब्रुवारी १८७६ ला अमरावती जिल्ह्यातील कोनेगावला त्यांचा जन्म झाला बालपण मामाकडे गेले. मामा शेतकरी होते.

‘गाडगेबाबा हे वैज्ञानिक दृष्टिकोन असणारे समाज- सुधारक होते. त्यांचे कीर्तन म्हणजे लोकप्रबोधनाचा मार्ग होता आपल्या कीर्तनांतून समाजातील दांभिकपणा, निरर्थक रूढी परंपरा यांवर टीका करून, समाजाला शिक्षणाचे महत्त्व पटवून देताना, स्वच्छता आणि चारित्र्य, ह्याची शिकवण ते देत. गाडगेबाबा म्हणजे चालती बोलती पाठशाळा होती.

माणसात देव शोधणाऱ्या या संताने, लोकांनी दिलेल्या देणग्यांतून, रंजल्या- गांजल्या अनाथ लोकांसाठी, महाराष्ट्रात ठिकठिकाणी धर्मशाळा, अनाथालये, आश्रम व विद्यालये सुरू केली.

डोक्यावर झिंज्या, त्यावर खापराच्या तुकड्याची टोपी, एका शेतात झाडू व दुसऱ्या हातात मडके असा त्यांचा वेष असे.

देव दगडात नसून तो माणसात आहे, हे त्यांनी सर्वसामान्यांच्या मनावर ठसवण्याचा प्रयत्न केला. डेबूजीचे लग्न लहानपणीच झाले होते, पण ते घरदार सोडून, अवघ्या समाजाचा संसार करण्यासाठी घरा बाहेर पडले. १ फेब्रुवारी १९०५ रोजी, त्यांनी घराचा त्याग करून संन्यास घेतला. ते ज्या गावात जात, तो गाव झाडून स्वच्छ करित गावखेड्यातील लोकांच्या मनात रुजलेल्या अंधश्रद्धांचे निर्मूलन, मनुष्यमात्रांत प्रेमभाव ही तत्त्वे समाजात रुजवण्यासाठी स्वतः सातत्याने सक्रिय राहून, जिवापाड प्रयत्न त्यांनी नाशिक, देहू, आळंदी व पंढरपूर या धार्मिक क्षेत्रांच्या ठिकाणी धर्मशाळा बांधल्या; नद्यांवर घाट बांधले. कुष्ठरोग्यांची सेवा केली, तसेच अनाथ व अपंगांसाठी अन्नछत्रांची व्यवस्था केली.

लोकसेवेच्या ह्या धकाधकीच्या प्रवासातच त्यांचे अमरावती जवळील वलगाव येथे २० डिसेंबर १९१६ रोजी देहावसान झाले त्या सत्पुरुषाची आणि

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (२१)

कर्त्या समाजसुधारकाची समाधी अमरावती येथे आहे अमरावती विद्यापीठाला 'संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ' असे नांव देण्यात आले आहे.

संत गाडगेबाबांचा दशसूत्री संदेश : (१) भुके ल्याला अन्न (२) तहानलेल्याला पाणी (३) उघड्या-नागड्यांना वस्त्र (४) गरीब मुलांना शिक्षणात मदत (५) बेघरांना घर (६) अपंगांना औषधोपचार (७) बेकारांना रोजगार (८) पशु-पक्षी, प्राण्यांना अभय (९) गरीब तरुण-तरुणींचे लग्न (१०) दुःखी निराशांना हिम्मत. हाच रोकडा धर्म आहे. हीच खरी भक्ती व देवपूजा, देवकीनंदन गोपाला' हेच भजन व हाच मंत्र असे ते सांगत.

Old age time pass!

- संकलन - शोभा

जोशीकाका पुणे महानगरपालिकेतून निवृत्त झाले त्याला चार पाच वर्षे होऊन गेली होती. काकांना ना चित्रपटांची आवड ना टीव्हीवरच्या मालिकांची. त्यामुळे निवृत्तीनंतर ते टाईमपास कसा करतात हा त्यांच्या मित्राला पडलेला यक्षप्रश्न.

जोशा, लेका तुला ना काही छंद , ना वाचनाची आवड, ना अध्यात्माची. रिटायर झाल्यावर टाईमपास तरी कसा करतोस तू ?

जोशीकाकांना आपल्या मित्राच्या भोचकपणाची आणि नसत्या चौकशा करण्याच्या वृत्तीची चांगली कल्पना होती. त्याच्या डोक्यात एकदा हा किडा वळवळला आहे म्हणजे त्या शंकेचं निरसन होईस्तोवर तो आपल्याला काही सुखाने जगू देणार नाही हेही त्यांना ठाऊक होतं.

तुला कालचीच गोष्ट सांगतो, काकांनी शंकासमाधानाला सुरुवात केली. मी आणि बायको गेलो होतो पु ना गाडगीळमध्ये. पाचच मिनिटे दुकानात डोकावलो. बाहेर येऊन बघतो, तर दुकानासमोर पार्क केलेल्या गाडीशी ट्रॅफिक पोलीस येऊन उभा-हातात पावतीपुस्तक.

आम्ही दोघेही कावरेबावरे होत त्याच्याकडे गेलो आणि अजीजीने त्याला सांगू लागलो - 'बाबा रे, मोजून पाचच मिनिटे गेलो होतो रे. एक वेळ सोडून दे.'

तशी तो म्हणू लागला, सगळेजण दर वेळी असंच म्हणतात. आपली चूक कबूल कोणीच करत नाही. हजार रुपयांची पावती फाडावी लागेल. एकदा पावती फाडली म्हणजे पुढच्या वेळी चूक होणार नाही.

तसे नाही, आमची चूक समजली आम्हाला. पुन्हा नाही होणार असं. आणि हजार रुपये म्हणजे फार होतात हो. आम्ही निवृत्त कर्मचारी आहोत हो. आमच्या पांढऱ्या केसांकडे तरी बघा.

लाखांच्या गाड्या फिरवता, पु. ना. गाडगीळमध्ये खरेद्या करता, कायदा मोडता आणि तुम्हाला हजार रुपये जड होतात होय? बरं चला, तुम्ही वयस्कर आहात, म्हणून तुमच्याकडून फक्त दोनशे रुपये घेतो आणि देतो सोडून तुम्हाला या वेळी.

‘त्या दोनशे रुपयांची पावती मिळेल ना?’ माझा निरागस प्रश्न - जोशी काका सांगत होते. तशी वस्सकन अंगावरच आला तो हवालदार.

‘ओ, पावती हवी असेल तर हजारचीच होईल हो. दोनशेची काही पावती बिचवी मिळणार नाही.’

‘असं कसं? पैसे दिल्यावर पावती नको? सगळं कसं नियमानुसार व्हायला नको का? सरळ सांग ना, तुला लाच खायची आहे म्हणून.’

माझ्या या बोलण्याने तो एकदम भडकलाच. आणि मग माझंच वाक्य धरून बसला.

‘अस्सं म्हणताय काय? सगळं नियमानुसार व्हायला पाहिजेल काय? मग होऊनच जाऊ दे. मी म्हटलं म्हातारी माणसं आहेत, जरा सबुरीने घेऊ, तर तुम्ही मलाच अक्कल आणि कायदे शिकवताय! चला, सगळे नियमच काढतो तुमचे आता.’ हवालदाराने रौद्र रूप धारण केले.

आणि मग तो हात धुऊन गाडीच्या मागे लागला. एक आरसाच तुटलेला आहे, मागची नंबर प्लेटच नीट नाहीये, PUC संपलेलं आहे-तीन चार हजार रुपयांपर्यंत मामला गेला.

हे फारच वाढतंय म्हटल्यावर मी बायकोला म्हटलं - ‘तू सांगून बघ, तुझं ऐकतोय का तो ते.’

ती त्याला म्हणाली, ‘अरे बाळा, तू असं रागावू नकोस. हे काय बोलले ते मनाला लावून घेऊ नकोस. सोडून दे. त्यांच्याकडे लक्ष नको देऊस तू. हे घे दोनशे रुपये.’

पण आता तो हवालदार काही ऐकण्याच्या पलीकडे गेला होता.

‘नको मला तुमचे ते दोनशे रुपये. आता पावतीच फाडणार मी.’

मग पुढे पाच दहा मिनिटे हे असंच चाललं, ती त्याची समजूत काढण्याचा प्रयत्न करत होती आणि दुखावला गेलेला तो, पावत्या फाडल्याशिवाय थांबणार नव्हता. जोशीकाका सांगत होते.

‘अरे बाप रे ! दोनशे रुपये वाचवायला गेलास आणि हे भलतंच होऊन बसलं. मग काय केलं काय तुम्ही शेवटी?’ - मित्राची पृच्छा.

मग काही नाही, आमची बस आली, आम्ही त्यात चढलो आणि घरी आलो.

‘आं? मग गाडी? तिच्या पावत्या? दंड? आणि तो हवालदार?’ मित्राला काहीच उमगेना.

‘काय संबंध? ती गाडी आमची नव्हतीच रे. आम्ही तर बसने आलेलो.’

तू मला विचारलंस-मी टाईमपास कसा करतो, ते मी तुला सांगत होतो.

आम्ही बसमध्ये चढलो तेव्हा त्या हवालदाराच्या तोंडावरचे भाव मात्र पहाण्यासारखे होते-आत्ता तुझ्या चेहऱ्यावर आहेत ना, तसेच होते अगदी !

जोशीकाका निर्विकारपणे म्हणाले आणि आणखी टाईमपास करायला नवीन गिन्हाईक शोधू लागले.

अजीब है ना !

- सुनंदा कुळकर्णी

Happy to share a beautiful Hindi poem A December Aur January Ka Rishta. Very meaningful. Just months but recreated as two individuals, two entities, two different personalities and yet complementing each other.

कितना अजीब है ना,

दिसंबर और जनवरी का रिश्ता?

जैसे पुरानी यादों और नए वादों का किस्सा...

दोनों काफ़ी नाजुक है , दोनो मे गहराई है,

दोनों वक़्त के राही है, दोनों ने ठोकर खायी है...

यूँ तो दोनों का है, वही चेहरा-वही रंग,

उतनी ही तारीखें और, उतनी ही ठंड...

पर पहचान अलग है दोनों की, अलग है अंदाज़ और

अलग हैं ढंग...

एक अन्त है, एक शुरुआत, जैसे रात से सुबह,

और सुबह से रात...

एक मे याद है, दूसरे मे आस, एक को है तजुर्बा,

दूसरे को विश्वास...

दोनों जुड़े हुए है ऐसे, धागे के दो छोर के जैसे,

पर देखो दूर रहकर भी, साथ निभाते है कैसे...

जो दिसंबर छोड़ के जाता है

उसे जनवरी अपनाता है,

और जो जनवरी के वादे हैं,

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (२४)

उन्हें दिसम्बर निभाता है...
कैसे जनवरी से , दिसम्बर के सफर में, ११ महीने लग जाते हैं ...
लेकिन दिसम्बर से जनवरी बस, १ पल मे पहुंच जाते हैं!!
जब ये दूर जाते हैं, तो हाल बदल देते हैं,
और जब पास आते हैं, तो साल बदल देते हैं ...
देखने में ये साल के महज़, दो महीने ही तो लगते है, लेकिन...
सब कुछ बिखेरने और समेटने, का वो कायदा भी रखते हैं ...
दोनों ने मिलकर ही तो , बाकी महीनों को बांध रखा है,
अपनी जुदाई को , दुनियां के लिए
एक त्यौहार बना रखा है.

शाखावृत्त

दि. ०७/०१/२०२३ श्रीसत्यसाई सेवा मंडळातर्फे विद्यार्थ्यांच्या आरोग्य तपासणीचे आयोजन करण्यात आले. डॉ. पुष्पलता सांभारे ह्यांनी विद्यार्थ्यांची सर्वसामान्य आरोग्य तपासणी केली. यावेळी विद्यार्थ्यांचे वजन व उंची मोजण्यात आली. मंडळातर्फे औषध, टॉनिक, इ. विद्यार्थ्यांना देण्यात आले तसेच गरम टोप्या व हातमोजे वितरीत करण्यात आले.

मातृ सेवा संघ, सीताबर्डी येथे

नX² l r H\$ c n r B O r n o d S V A n U CME संपन्न

मध्य भारतातील सर्वात जुनी सेवाभावी संस्था मातृसेवासंघ, सीताबर्डी नागपूरने आपल्या सेवाकार्याचे १०२ वर्ष पूर्ण केले. त्या निमित्ताने मातृसेवासंघाच्या संस्थापिका कै. कमलाताई होस्पेट यांचे वक्तृत्व व एक दिवसीय CME चा कार्यक्रम झाला, कार्यक्रमाचे हे तिसरे वर्ष आहे. दि. ५ नोव्हेंबर २०२३ रोजी सकाळी ९.३० वाजता रंजन सभागृह, मातृ सेवा संघ, सीताबर्डी येथे घेण्यात आला. "Tackling Hemoglobinoapthies in Pregnancy" या विषयावर सी.एम.ई. चे आयोजन करण्यात आले होते. नागपूर ऑब्स्टेट्रिक्स अँड गायनेकोलॉजिकल सोसायटी यांच्या संयुक्त विद्यमाने कार्यक्रम घेण्यात आला. डॉ. विपीन ईटनकर, जिल्हाधिकारी नागपूर, प्रमुख अतिथी म्हणून व डॉ. लक्ष्मी श्रीखंडे, वरिष्ठ स्त्रीरोगतज्ज्ञ, सन्माननीय अतिथी म्हणून लाभलेल्या होत्या.

मान्यवरांच्या हस्ते दीपप्रज्वलन करून कार्यक्रमाचे उद्घाटन करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या संयोजक डॉ. वैशाली वराडकर यांनी स्वागतীয় भाषण केले. डॉ. लता

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (२५)

देशमुख, सचिव, मातृसेवा संघ यांनी आपल्या प्रास्ताविकाद्वारे मातृसेवासंघाच्या आजवरच्या प्रवासाविषयी व महिला व बालकांना पुरविण्यात येणाऱ्या सेवाकार्याविषयी माहिती दिली.

एन.ओ.जी.एस. च्या अध्यक्षा डॉ. सुषमा देशमुख यांनी मातृसेवासंघाद्वारे एवढ्या महत्त्वाच्या विषयावर करण्यात आलेल्या सी.एम.ई. व चर्चासत्राच्या आयोजनाबद्दल अभिनंदन केले. डॉ. लक्ष्मी श्रीखंडे यांनी मातृसेवासंघाद्वारे दिल्या जाणाऱ्या निःस्वार्थ सेवेचे कौतुक केले. डॉ. विपीन ईटनकर यांनी सी.एम.ई. च्या विषयाची व आयोजनाची प्रशंसा केली. सिकल सेल या रोगाचे उच्चाटन करण्याकरिता विवाहपूर्व मार्गदर्शनच्या उपयुक्ततेवर भर दिला.

डॉ. नीता सप्रे, डॉ. क्षमा केदार, डॉ. अविनाश पोफळी, डॉ. आशीष झरारिया, डॉ. अमी रहातेकर, डॉ. शीतल दलाल, डॉ. अनिरुद्ध गुर्जलवार, डॉ. आतिश बाकने या तज्ञ डॉक्टरांनी 'सिकल सेल' या विषयावर विविध मुद्द्यांद्वारे चर्चा व मार्गदर्शन केले.

"Story behind the Blue Secret" यावर डॉ. सुषमा देशमुख यांनी वक्तृत्व सादर केले. डॉ. मंजुला रोहतगी, डॉ. अनुराधा श्रीखंडे, डॉ. कांचन सोरटे, डॉ. स्वाती भावे, डॉ. प्रज्ञा गिजरे यांनी अध्यक्षस्थान भूषवून बहुमुल्य योगदान दिले.

"Optimal Blood Transfusion Strategy-Challenges & Solutions" यावर पॅनल डिस्कशन करण्यात आले. डॉ. ऋजुता फुके, डॉ. विन्की रुघवानी, डॉ. शीला मुंधळा, डॉ. सरिता जोगळेकर, डॉ. भक्ती गुर्जर आणि डॉ. प्राची दीक्षित यांनी पॅनेलिस्टची भूमिका पार पाडली.

डॉ. अरुणा बाभुळकर, अध्यक्ष, मातृ सेवा संघ, डॉ. लता देशमुख, सचिव, डॉ. वृषाली देशपांडे, कोषाध्यक्ष, डॉ. पुष्पा भावे, वैद्यकीय अधीक्षिका, डॉ. रत्ना शेखावत, वरिष्ठ वैद्यकीय अधिकारी, डॉ. सीमा पांडे, वरिष्ठ बालरोगतज्ञ, डॉ. प्रगती खडतकर, सचिव, एन.ओ.जी.एस. यांचा सी.एम.ई. करिता सहभाग होता. डॉ. सरिता जैस्वाल आणि डॉ. उज्वला झामड यांनी समारंभाच्या कार्यक्रमाची औपचारिकता पार पाडली. डॉ. कामिनी नाकाडे यांनी आभार प्रदर्शन केले. नागपूर मधील व नागपूर बाहेरील वरिष्ठ डॉक्टरांनी सी.एम.ई. ला उपस्थिती दर्शविली. कार्यक्रमाच्या आयोजन समितीचे समिती डॉ. रिषी लोडाया, डॉ. प्रतिभा लांजेवार, डॉ. सीमा देशमुख, डॉ. शोआ खान, डॉ. इफत अहमद आणि मातृसेवासंघाच्या कर्मचाऱ्यांच्या परिश्रमाने व सहकार्याने कार्यक्रम यशस्वीपणे पार पडला.

स्वास्थ्य ग्रामीण आरोग्य धाम, भोंदेवाडा

शिविर

मातृसेवासंघ, सीताबर्डी, मातृ सेवा संघ, महाल आणि रोटरी क्लब ऑफ

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (२६)

नागपूर ईशान्य यांच्या संयुक्त विद्यमाने स्वास्थ्य ग्रामीण आरोग्य धाम, भोंदेवाडा (युनिव्हर्सल मेडिकल अँड एज्युकेशन ट्रस्ट, नागपूर) त. रामटेक येथे दि. २३.११.२०२३ रोजी ग्रामीण महिलांसाठी स्त्रीरोग निदान व पॅपस्मीअर तपासणी शिबिर आयोजित करण्यात आले. शिबिराला खूप चांगला प्रतिसाद मिळाला. ५० स्त्रियांनी या शिबिराचा लाभ घेतला. एका महिलेला गर्भाशयाच्या कर्करोगाचे निदान करण्यात आले. ५ स्त्रियांमध्ये कर्करोग पूर्व बदल आढळून आले.

शिबिरात १५ ते २० स्त्रियांची कॉलपोस्कोपी तपासणी करण्यात आली. १ महिलांची क्रायोकोटरायजेशन करण्यात आले. त्यासाठी "Genworks Company" च्या श्वेता मिश्रा यांनी Colposcope Eva व Eva Cautery उपलब्ध करून दिली. शिबिराच्या यशस्वितेचे श्रेय डॉ. मेहेरबानो कमाल, माजी विभाग प्रमुख, जी.एम.सी., नागपूर डॉ. तबस्सुम वली, मातृसेवासंघ, महाल डॉ. इफत अहमद, मातृसेवासंघ, सीताबर्डी यांच्या तज्ज्ञ मार्गदर्शनाला आणि मातृसेवासंघाच्या कर्मचारी वर्गाला आहे.

जानेवारी २०२४ महत्वाचे दिवस -

१५ मकरसंक्रांत, २६ गणराज्य दिन, ३० हुतात्मा दिन

Dhruv Nature Park
An Agri Tourism Place Certified By Govt. of Maharashtra

*Cherish Your Memories
Close to The Nature*

*Enjoy Fun Filled Family Time
In The Lap of The Green Lovely
Panjara Valley Surrounded By
Natural & Serene Teak Forest
and Chirping Birds*

Dhruv Wellness :
We Help You In Protecting Your Emotional Health
* Talk Therapy * Art Therapy * Animal Assisted Therapy

At Post Bazargaon, On Panjara Road, Nagpur (Rural)
9511615119 9423683993 www.dhruvnaturepark.in

Veg & Non Veg
Assal Gavrani
Lunch Facility
Available

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (२७)

Regd. No. RNP/NP/ City/510/2023-2025

मातृसेवा संघ, सीताबर्डी, नागपूर

प्रमुख कार्यालय : उत्तर अंबाझरी मार्ग, सीताबर्डी, नागपूर - १०
दूरध्वनी ०७१२-२५२२२८७, ०७१२-२५२२३९३ / २५२३५९६

कार्यक्षेत्र

- शाखा -

१. सीताबर्डी, नागपूर २. महाल, नागपूर ३. वर्धा ४. भंडारा ५. आर्वी
६. जबलपूर ७. हिंगणघाट ८. ब्रह्मपुरी ९. बिलासपूर १०. वरोरा ११. चांदूररेल्वे १२. अकोला
- सीताबर्डी सूतिकागृहांतर्गत पुरविण्यात येणाऱ्या सुविधा -
बाह्यरुग्ण विभाग, शस्त्रक्रिया विभाग, बालरोग विभाग, अपूर्णकाल अर्भक
विभाग, बृद्ध व स्त्रीरुग्णसेवा, कुटुंब कल्याण योजना, प्रसवपूर्व तपासणी, प्रसवोत्तर
तपासणी, बालविकास चिकित्सा केन्द्र, पॅथॉलॉजी, सोनोग्राफी व कलर डॉपलर,
पॅपस्मिअर टेस्ट (कॅन्सर निदान केन्द्र), कॉल्पोस्कोपी, एड्स, (आय.सी.टी.सी.टी.)
प्रकल्प, मेमोग्राफी, संध्यादीप

शैक्षणिक कार्यक्रम

बहुउद्देशीय परिचारिका प्रशिक्षण केंद्र, सी.जी.ओ., डी.जी.ओ. -
नागपुरातील प्रकल्प / प्रवृत्ती -

* महिला व बाल कल्याण सीताबर्डी रुग्णालय आणि अनुसंधान संस्था, सीताबर्डी
नागपूर * सुधारित सहाय्यक परिचारिका प्रसविका प्रशिक्षण केंद्र * कर्मचारी महिला वसतीगृह,
सीताबर्डी, नागपूर * इन्स्टिट्यूट ऑफ सोशलवर्क, बजाजनगर * नंदनवन दुर्बलमनस्क
मुलांची शाळा व संरक्षित कर्मशाळा, सीताबर्डी, नागपूर * पंचवटी आश्रम * मातृसेवा मासिक
* कर्मचारी महिला वसतीगृह, बजाजनगर * 'स्नेहांगण' अपंग मुलांची शाळा * कौटुंबिक
सेवा सल्ला केंद्र, बजाजनगर व मासेस समाजकार्य संस्था बजाजनगर * विकलांग मुलांचे
पुनर्वसन प्रकल्प * कुसुम विहार * मेमोग्राफी सेंटर

Regd. with the Registrar of Newspapers, New Delhi 11638/1966

प्रकाशक : अध्यक्ष/सचिव, मातृसेवा संघ, उत्तर अंबाझरी मार्ग, नागपूर - १०

अक्षर जुळवणी व मुद्रक : श्री एन्टरप्राईजेस, सीताबर्डी, नागपूर - ४४००१२

मातृसेवा/जानेवारी २०२४ (२८)